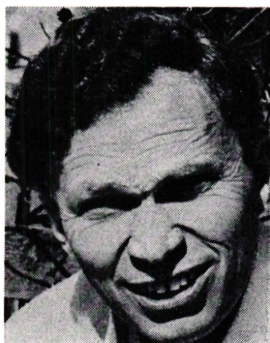

Invandrare i Norrköping

Ragnar Christensson

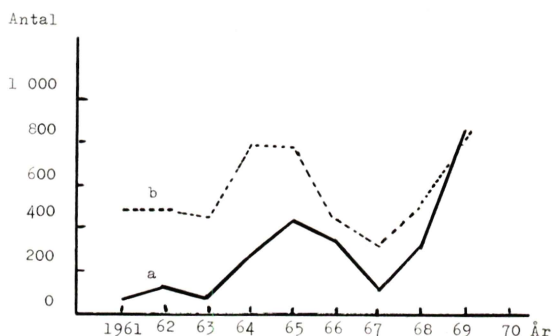
Invandrarna är överrepresenterade i de arbetsgrupper, som har de "obekvärmaste" arbetena, ofta de tyngsta, smutsigaste och varmaste hävdas i denna artikel. Socialchef Ragnar Christensson beskriver också hur man i Norrköping sökt underlätta invandrarnas situation: Leksko-
leverksamhet med svenskundervisning för 3—4 åriga invandrarbarn har anordnats. Informationscentralen har förlagts till studiehemmet Hemgården varigenom hela dess program kan erbjudas invandrarna.

Om man ser till antalet utländska medborgare i Norrköping i förhållande till kommunens hela befolkning kan man göra påståendet, att Norrköping inte tillhör kommunerna som har de största invandrarproblemen. Men allting är relativt. Under 1960-talet ökade antalet utländska medborgare med 2.860 personer, vilket motsvarar 60 procent av hela folkkökningen under samma tid. Dessa siffror innebär vidare att andelen utländska medborgare av stadens totala folkmängd ökade från 2,0 procent till 4,9 procent. För riket i sin helhet är motsvarande siffror 1960 2,6 procent och 1969 4,6 procent. Vidare har invandringen väsentligt ökat under sextiotalets sista år. 1969 var nettoinflyttningen i staden dubbelt så hög som något tidigare år. Denna höga inflyttning har fortsatt även under 1970.

I Norrköping liksom på de flesta andra håll kan naturligtvis invandringen till mycket stor del sättas i samband med situationen på arbetsmarknaden. I nedanstående diagram (Fig. 1) har sammanställts uppgifter om den utrikes nettoinflyttningen och det genomsnittliga antalet lediga platser per månad vid arbetsförmedlingen i Norrköping.

Den påtagliga samvariationen mellan den utrikes inflyttningen och efterfrågan på arbetskraft är tydlig.

Fig. 1. Utrikes nettoinflyttning (a) och lediga platser (b) i genomsnitt per månad vid arbetsförmedlingen.

Grupptillhörighet

Av invandrargruppen utgör finländarna den utan jämförelse största nationalitetsgruppen eller 59 procent av samtliga utländska medborgare i kommunblocket. I storlek följer därefter greker, danskar, jugoslaver, norrmän och tyskar, som vardera representerar 4 till 6 procent av de utländska med-

borgarna. I absoluta tal innebär detta att av blockets 119.000 invånare 3.250 personer är finländska medborgare medan de övriga nämnda nationaliteterna uppgår till mellan 200 och 300 personer vardera. Genom att den finländska invandringen så klart dominerar invandrarsituationen i Norrköping är problemen likartade dem som de senaste åren gång efter annan utförligt skildrats i dagspressen. Eftersom vare sig uppehållstillstånd eller arbetstillstånd kräves för nordbor är den finska invandringen ofta spontan i den betydelsen, att man inte ordentligt förberett omställningen till ett nytt land, till nya arbetsförhållanden, till ny bostadsmiljö. Man kan spåra samband mellan skildringar i massmedia om svenska förhållanden och invandringstoppar. Efter semesterperioder har de senaste åren också sådana mindre toppar noterats. I dessa fall kan det vara finländska medborgare i kommunen som under semester i sitt hemland lämnat allt för problemfria skildringar om sina nya förhållanden. Dessa skildringar lockar i sin tur nya invandrare, som anländer utan ibland några förberedelser. Färdigställandet av nya bostadsområden har också visat sig påverka invandringsströmmen. I vissa avseenden är det alltså fråga om en snabb information till grupper med problem i hemlandet. Motståndet mot att bryta upp brytes allt för lätt av en osaklig information om väglavlonade anställningar och goda bostäder. Allt för sällan får man veta att man råkar ut för mängder av besvikelser om man bara packar sina tillhörigheter och far till det nya språkområdet utan att ens ha arbete och bostad ordnade.

Anpassningsproblem

En direkt följd av de nämnda förhållandena är att många verkligen får svårigheter med sin anpassning i den nya kommunen. Visserligen förfogar kommunen inte över någon mer noggrann statistik över anpassningsproblem hos invandrarna. Men redan en omsättning mellan 50 och 60 procent årligen av anställda invandrare vid de tre största företagen i kommunen ger belägg för att problemen är påtagliga. Delvis kan hög omsättning också bero på att vissa invandrande finländare är säsongarbetare i Sverige och har kvar

sina jordbruk och återvänder under sommarmånaderna för att sköta sin egendom. Uppgifter från fackföreningshåll tyder på detta. Andra och viktigare orsaker torde dock vara att man saknar yrkesutbildning och får åtminstone under en lärlingstid relativt lågavlönade anställningar. Med hänsyn till bostadskostnader, om man nu lyckas erhålla en modern bostad, och försörjningsplikt ger detta invandrarna sociala problem, som tillsammans med språksvårigheter och anpassning till ett nytt mönster blir övermäktiga.

Även om det sålunda inte går att ge någon sammanställning för kommunens del av yrkesutbildning hos invandrarna kan man sluta sig till, att större delen av gruppen saknar lämplig utbildning för de arbeten som erbjuds i kommunen. Invandrarna är överrepresenterade i de arbetsgrupper, som har de "obekväma" arbetena, ofta de tyngsta, smutsigaste och varmaste! Vid en undersökning i april 1970 hade till exempel Good Year — kommunens stora gummiindustri — 451 utländska anställda, varav 295 finländare. I detta sammanhang finns anledning att påpeka, att Norrköpings industri genomgått en påtaglig förändring genom den successiva avvecklingen av textilindustrin. Detta har haft till följd att industrier som efterfrågat arbetskraft i viss utsträckning kunnat tillgodose denna med friställda textilarbetare och att efterfrågan på utländsk arbetskraft varit förhållandevis liten. Under de båda sista åren har efterfrågan dock markant ökat.

Invandrarnas ålder och behov av utbildning

Ålderssammansättningen för invandrargruppen företer betydande skillnader jämfört med befolkningen som helhet. Utlänningarna har en betydligt högre andel i den yngre åldersgruppen. En fjärdedel av kommunens utländska medborgare är under 10 år och fler än hälften har inte uppnått 25-års ålder. För de svenska medborgarna är motsvarande åldersgruppsandelar 13 respektive 15 procent. Något mer än hälften (56 procent) av de utländska medborgarna är män och sålunda 44 procent kvinnor.

Ålderssammansättningen har givetvis medfört utbildningsproblem. Skolan har vidtagit särskilda

åtgärder för att snabbt lära invandrabarnen svenska som förberedelse för de kommande studierna. Också socialförvaltningen har en särskild lekskoleverksamhet för invandrabarn. Denna ger en extra möjlighet för 3—4-åriga invandrabarn att lära sig svenska i "lekform". Föräldrarna, givetvis främst mödrarna, erbjuds deltaga i denna undervisning i lekform. Det kanske är på sin plats att påpeka att nämnda strävanden inte är en fråga om att skilja invandrabarnen från de svenska barnen utan att ge en extra möjlighet för att så snabbt som möjligt ge en språklig anpassning. Övrig anpassning underlättas naturligtvis därmed. I de normala lekskoleåldrarna (i Norrköping i regel 6-årsåldern, ett mindre antal stadsdelar även 5-åringar) får invandrabarnen deltaga i lekskoleverksamheten i den stadsdel man bor tillsammans med svenska barn.

I anslutning till utbildningsproblemen kan nämnas att skolan söker ge invandrare utan läs- och skrivkunnighet sådan utbildning. Här sker en viss uppsökande verksamhet i samarbete med andra organ, också socialförvaltningen. Eftersom de ekonomiska frågorna ännu ej är lösta i samband med sådan utbildning har socialbidrag utgått i anslutning till denna utbildning och barnpassning har anordnats. Barnpassning lämnas för övrigt i anslutning till vuxna invandrades studier i svenska.

Uppsökande verksamhet erforderlig

Även om vissa problem i invandrar-situationen är klarlagda, har någon medveten uppsökande verksamhet inte organiserats. I stor utsträckning beror myndigheternas insatser på invandrades egna initiativ att ta kontakt och redovisa frågeställningar. Säkerligen skulle många onödiga irriterande situationer undvikas om en informativ kontakt kom till stånd snarast möjligt efter det invandrarfamiljen eller den enskilde invandraren anlät.

Avsikten har dock varit att ge alla invandrare saklig information. Redan 1966 har informationscentral för invandrare anordnats. Även denna central är emellertid beroende av att invandrarerna tar kontakt. Resurserna medger inte att man söker upp. Centralen är förlagd till studiehemmet Hemgården och erbjuder därmed hela Hemgårdsspro-

grammet för invandrarerna. Rådgivningsverksamhet, informationsverksamhet för olika nationalitetsgrupper, utställningar, samkväm och programverksamhet är informationscentralens viktigaste uppgifter. I rådgivningsverksamheten har tillstånd- och passfrågor, arbete och bostad, studier och utbildning dominerat frågeställningarna. Men rätt högt på listan kommer också frågor om kontaktmöjligheter, barntillsyn och andra sociala problem. Grekerna (som alltså utgör 6 procent av de utländska medborgarna i kommunen) svarade för mer än hälften av besöken vid informationscentralen medan den dominerande finska gruppen (59 procent av samtliga) svarade för enbart 17 procent av besöken. Kanske beror det på att de finska invandrarerna är en förhållandevis stor minoritetsgrupp, som kan isolera sig i en nationell grupp. Denna känner kanske inte samma behov att lära svenska och få kontakt med de svenska invånarna. Man kan ändå få förhållandevis många kontakter och finner umgänge inom den egna kretsen.

Informationscentralens erfarenheter, erfarenheter på arbetsplatser, hos fackföreningarna, hos arbetsförmedlingen och givetvis invandrargruppernas egna framförda synpunkter har lett till åtgärder i samverkan för att förbättra information och anpassningsmöjligheter. Efter en utredning av representanter för kommunstyrelsen, näringslivet, vissa myndigheter och givetvis informationscentralen har en permanent rådgivande samarbetskommitté för invandrarfrågor bildats, kallad invandrarkommittén.

Den innehåller representanter för de politiska partierna men också för invandrargrupperna och har uppgiften att verka för bättre information, ökade utbildnings- och fritidsmöjligheter m.m.

Kommunens båda dagliga tidningar har med jämna mellanrum helsidesinformation för de finska invandrarerna. Kommunens största studieorganisation har med bidrag från kommunen fått en konsulent för samma invandrargrupps studieplanering.

Socialförvaltningens insatser i sammanhanget har som ovan påpekats bestått i samarbete med andra organ. Förvaltningen känner naturligtvis

behovet av att få till stånd den planerade uppsökande verksamheten, men har hittills saknat resurser härför. Problemen har fått lösas i den ordning de anmälts antingen genom besök av invandrarna själva eller genom kontakter från andra organ, främst informationscentralen och fackföreningarna.

Bostadsfrågan

Bostadsfrågan för invandrarna visar samma drag som på många andra håll i landet. Man får i stor utsträckning hålla tillgodo med de sämsta bostäderna. 41 procent av de utländska medborgarna bor i de centrala delarna av kommunen. Motsvarande siffra för de svenska medborgarna är 16 procent. Centrumbebyggelsen i Norrköping består fortfarande till relativt stor del av omodernt utrustade och dåligt underhållna fastigheter från selskiftet trots en betydande sanering. I dessa bostäder finns sålunda en stor grupp invandrare. Men också de nybyggda bostäderna i kommunens ytterområden har i vissa kommundelar ett starkt

inslag av invandrare. För dessa liksom för många svenska medborgare är de höga hyreskostnaderna ett påtagligt problem.

De nämnda boendeförhållandena måste uppmärksammas i planeringssammanhang så att tendenser till segregation motverkas.

Fritidsverksamheten

Flera ideella organisationer har intresserat sig för invandrarfrågorna. Invandrarkvinnornas speciella problem har särskilt uppmärksamats. Deras situation kan lätt leda till isolering. Bundenheten till familjegruppen är påfallande och programverksamhet för dem får i regel ha hela familjen som målgrupp. Program enbart för invandrarkvinnorna har visat sig svåra att genomföra och deltagarfrekvensen varierar starkt.

Tydligen vill man också gärna samlas nationsvis och sådana sammankomster har hög närvarofrekvens. Nationsklubbar har bland annat bildats.

Även på fritidssektorn finns givetvis plats för många initiativ för en uppsökande verksamhet!

VÄSTERÅS KOMMUN

SOCIALFÖRVALTNINGEN

SOCIALLÄKARE

Ref nr Sf — 21

Placering: Socialmedicinska avdelningen.

Kvalifikationer: Tjänsten är i första hand avsedd för läkare med psykiatrisk och/eller socialmedicinsk utbildning.

Anställningsvillkor: Lön enligt lönegrad KB 4 (6 655 kr/mån, 1970 års lön). Arbetstiden utgör 36 timmar/vecka.

Övrigt: Tjänsten berättigar innehavaren till tjänsteårsberäkning. Möjlighet till kompletterande arvodsbefattningar finns.

Tillträdesdag: Efter överenskommelse.

Sista ansökningsdag: 14 juni 1971.

Upplysningar: Personalassistent Mona Nettelmann, telefon 021/16 00 00.

Ansökan förses med ref nummer och sändes till Personalkontoret, Stadshuset, pnr 721 87 Västerås. Meritförteckning och betygsavskrifter bifogas. Av läkare utfärdat tjänstbarhetsintyg skall kunna lämnas efter anfordran.